

הפעלות

לבית הספר היא יסודי

דף משימה קבוצתית

נספח מס' 3 - כרטיס מס' 6

מומלץ להיזהר בטיוול בכלל ובאתרי מים בפרט

- א. גזרו מדף "כרטיסי סכנות" את שלושת הכרטיסים המתאימים לכותרת: מומלץ להיזהר בטיוול בכלל ובאתרי מים בפרט.
- ב. הדביקו אותם במקומות המיועדים לכך.
- ג. רשמו מתחת לכל כרטיס עצה אחת שיכולה למנוע סכנה זו.
- ד. התכוננו להצגת עצה אחת במליאה בדרך יצירתית (הצגה, שיר, סיפור וכדו')

כרטיס סכנה

כרטיס סכנה

כרטיס סכנה

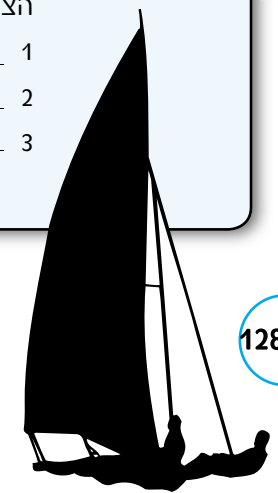
עצה נבונה להימנעות מהסכנה:

עצה נבונה להימנעות מהסכנה:

עצה נבונה להימנעות מהסכנה:

הציגו סכנות נוספות הקשורות לכותרת של הכרטיס שלכם:

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____

יצא חוק לעולם! ניתן דרור לעולם (בראשית רבא ג' י"א) על חשיבות תכנון החופשה

רציונאל

בני נוער רבים, במודע או שלא במודע, חוששים מימי החופשה הארוכים: מן הבטלה, מההעדר הגבולות, מן הפיתויים, מן הבזבז ומן הבדידות. בהפעלה זו נעשה ניסיון להציף חששות אלו, לנרמל חששות אלו מול קבוצת השווים, ולהציע אפשרויות להתמודדות מתוכננת עם חופשה.

מטרות

1. להביא למודעות המשתתפים כי היציאה לחופשה מלווה לעתים קרובות בחששות.
2. לברר עם המשתתפים מהם החששות השונים.
3. לאפשר למשתתפים לבחון דרכים משלהם להתמודדות עם החששות.

עזרים

1. נספח מס' 1: מכתבים מהאתר חברים מקשיבים - "גם אני מחכה לחופש הגדול".
2. נספח מס' 2: החופש הגדול - איזה פחד?! שאלון אישי, כמספר המשתתפים (בלשון זכר ובלשון נקבה).
3. נספח מס' 3: "כוח החירות" - דף משימה אישית לפעילות המשך.
4. נספח מס' 4: דף אישי לחלוקה בתום הפעילות "טיפים לחופשה", כמספר המשתתפים.
5. השיר "הכל אני יכול" לפעילות שלב ב' (אופציה).

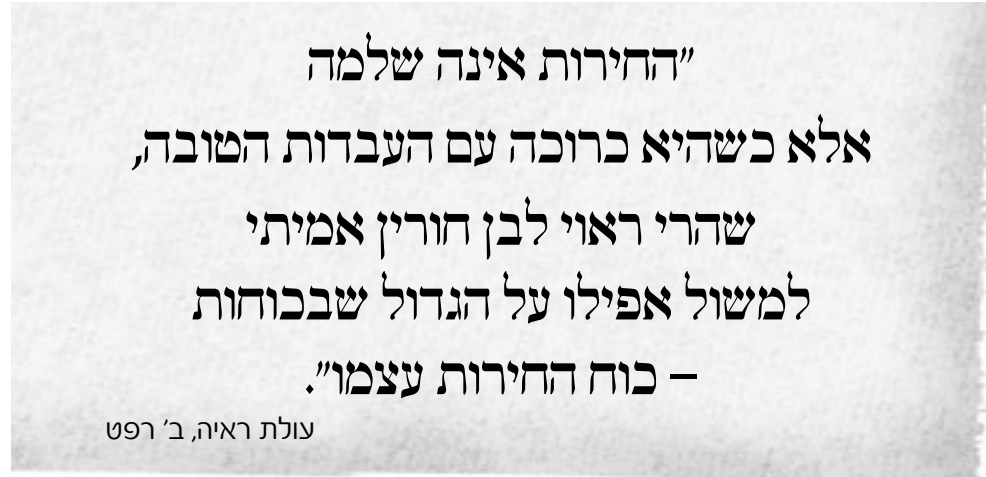
מהלך ההפעלה

שלב א' - מליאה

המנחה יחלק למספר משתתפים מכתבים (נספח מס' 1) מתוך האתר חברים מקשיבים בנושא ציפיות ופחדים לקראת החופש הגדול ויבקש מהם להקריא את המכתבים באוזני המשתתפים.

למנחה: ניתן לאתר מספר משתתפים מראש ולבקש מהם להכין משחק תפקיד קצרצר להצגה בפני המליאה.

להעשרה
הראי"ה כתב:

נסו את המשוואה:

חירות שלמה = חופש מוצלח
עבדות טובה = תכנון, הכנה, מסגרת

פעילות המשך

רצוי לאפשר למשתתפים למפות קשיים וחששות אישיים. להלן שתי הצעות:
אפשרות א: שיחה אישית עם המחנך/יועץ, בה יועלו הקשיים ודרכים להתמודדות (ניתן להיעזר בדף המשימה האישי - "כוח החירות", (נספח מס' 3).
אפשרות ב: המנחה יחלק לכל משתתף את דף המשימה האישי - "כוח החירות" (נספח מס' 3) וימליץ להשתמש בו על מנת למקד את הקשיים ולהתמודד עמם.

שאלות לדיון:

1. אילו קשיים עולים, לדעתכם, מן המכתבים? (ניסיון גדול, פחד, חוסר חשק, חוסר רצון, עצבות, תפילה וקיום מצוות, שעמום, חוסר תוכן)
2. כאשר מדברים על החופש הגדול, על אילו חוויות/אתגרים/קשיים/ציפיות אתם חושבים?

שלב ב' - אישי

המנחה יחלק למשתתפים שאלון אישי - "פחד מהחופש הגדול?" (נספח מס' 2) ויבקש מהם למלא את השאלון.
המנחה: רצוי להשמיע ברקע את השיר "הכל אני יכול בחופש הגדול", או שיר חופשה אחר.
הערה: שימו לב בנספחים מופיעים שני שאלונים זהים, נבדלים - בלשון זכר או נקבה.

שלב ג' - במליאה

שאלות לדיון:

1. האם התחדש לכם דבר מה בעקבות מילוי השאלון? אם כן, מהו?
2. אילו סוגי קשיים מופיעים בשאלון? (אמונה וקיום מצוות, קושי רגשי, קושי חברתי, קושי כלכלי...)
3. הציעו פתרונות כלליים לכל אחד מסוגי הקשיים.
4. המנחה ירשום על הלוח את המשפט:

"יצא חוק לעולם! ניתן דרור לעולם" (בראשית רבא ג' ו"א)

וישאל: מהי הסתירה הקיימת במשפט זה?

5. כיצד ניתן לדעתכם ליישב את הסתירה לכאורה בין חוק (מסגרת, תכנון, הכנה) לבין דרור (חופש)?
6. אילו חוקים - תכנון/מסגרת אתם יכולים להציע כדי ליהנות מחופשה מיטבית?

המנחה יחלק למשתתפים את הדף "טיפים לחופש הגדול" - נספח מס' 4.

גם אני מחכה לחופש הגדול קשה לי...

[נכתב על ידי בני נוער באתר "חברים מקשיבים"]

אני בנאדם שממש לא סובל את המילה "שעמום", אני גם לא אוהבת להעביר את זמני בשטויות, כגון: צפייה בטלוויזיה ומחשב. והנה הגיע החופש ולמרות שאני יוצאת עם חברות פה ושם, אני עדיין מרגישה שאני לא עושה כלום... אני פשוט מתבטלת, ולא ככה תכננתי את החופש שלי. חיפשתי עבודה בהרבה מקומות ולא הצלחתי להשיג. אני פשוט מתחרפנת!! אני מרגישה כלואה!! לזה אני לא קוראת "חופש" איך אוכל ליצוק תוכן לחופש שלי????????????

בשנת הלימודים הייתי נורא קרובה לה', הרבה פעמים הגעתי לכוונה עצומה בתפילה, שבחיים לא הגעתי לרמות כאלו. בחופש ההרגשה היא של התבטלות, ולא משנה כמה אשתדל, תהיה הרגשה של הפקרות... זה נורא עצוב, וזה מייאש אותי, אבל כמעט לא התפללתי החופש... דיברתי על זה עם חברות, והמצב אצלם בדיוק אותו דבר! אני לא מוכנה להשלים עם אי הרצון והחשק הזה... אני רוצה שיהיה לי חשק! אני רוצה רצון! בבקשה עיזרו לי!

רציתי לשאול איך אפשר להתחזק בכוונה בתפילה, אני מאוד רוצה להתפלל בכל יום שחרית, מנחה וערבית ובניתיים אני לא מתפלל אפילו תפילה אחת. בזמן לימודים הייתי מתפלל שלוש תפילות ועכשיו, כשיצאנו לחופש הגדול, אפילו שחרית לא. אני קם מאוחר, עבר כבר זמן תפילה וגם אם לא עבר למי יש זמן וכוח להתפלל ועוד לכוון בתפילה... המצב הזה מאוד כואב לי ואני מבואס מזה שאני לא מתפלל וגם כשאני מתפלל אני מזלזל וחולם רוב התפילה... רוצה לשנות את המצב הזה!!! מה אני יכול לעשות???

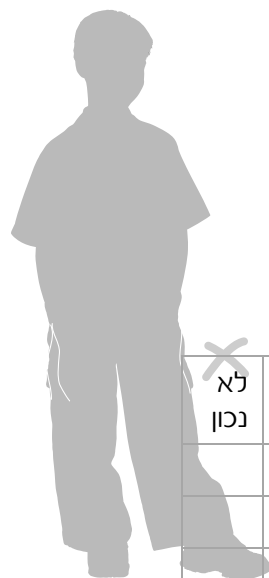
אני מפחד!! ממש מפחד!! אני מפחד מהחופש הגדול!! שמתקרבת!! השנה, אני התחזקתי התקרבותי מאוד לקב"ה!! אני לא רוצה לזרוק את זה! ובעזרתו אני גם לא אזחוק!! אבל אני בטוח שאתם מכירים שהבטלה מביאה לידי חטא! ומה ממלא את חיינו? (ודוגרי, זה מה שממלא באמת את חיי בשמחה!!) אם לא התורה???

בחופש, אין מסגרת, אין הרבה מה לעשות... אז איך אני שם לעצמי מסגרת??!! זה ניסיון גדול מדי!!! אולי אתם יכולים להמליץ לי על איזו ישיבה שאפשר ללכת אליה לכמה שעות ביום! לאיזה רב שאפשר להתחבר אליו!!?? משהו לעשות כדי לא ליפול ולהפך!! להתקרב עוד יותר לבורא עולם!! בבקשה תעזרו לי!!!

חופש גדול... אני משועממת עכשיו כשאין שום לימוד שמעסיק וכד'. אמנם אני עובדת כמה שעות ביום אבל אני אחת כזאת שצריכה עיסוק מהרגע שקמה עד הרגע שהולכת לישון וגם מעבר לזה... המצב הזה גורם לי לעצב ואני צריכה עיסוק שיוציא אותי מהעצב שיש בי.

החופש הגדול - איזה פחד?! שאלון אישי

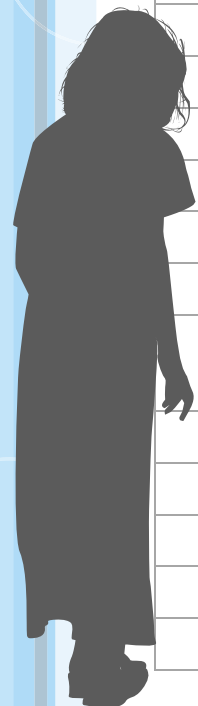
קרא את ההיגדים וסמן ✓ בעמודה המשקפת את דעתך.

לא נכון	נכון	
		1. אני מחכה מאוד לחופש הגדול
		2. יש לי המון תוכניות לחופש
		3. אני פוחד שיהיה לי משעמם
		4. שווה להתאמץ כל השנה בשביל להגיע לחופש
		5. אני אוהב לתכנן... שונא לזרום...
		6. אני חושש לבזבז את החופש שלי במחשב ובטלוויזיה
		7. אני אוהב לדעת מראש מה אני עושה בכל יום
		8. אני דואג שלא יהיה לי מספיק כסף לכל התכנונים שלי
		9. יש לי המון תוכניות, לא בטוח שאספיק הכול
		10. אני לא סובל שההורים והמבוגרים אומרים לי מה לעשות...
		11. אני חושש שלא יהיה לי מה לעשות
		12. אני שונא להיות לבד בחופש!
		13. בגלל הבטלנות שלי אני פוחד "למרוח" את הזמן בחופש
		14. אני חושש שאבזבז הרבה כסף
		15. אני חושש שלא אצליח להתמיד בתפילות בחופש
		16. אני מפחד מעצמי
		17. אני לא יודע לתכנן כלום, הכול נהרס לי
		18. אני לחוץ שלא יהיה לי עם מי לבלות בחופש, ואגרר לעשייה שלילית או בטלנית
		19. יש בי פחד מחופש, כי בחופש אני אחראי על עצמי
		20. אני בכלל לא יודע לאן ללכת לבלות
		21. אין לי שום תוכנית לחופש, זה מלחיץ אותי
		22. אני מרגיש תלוש... אני לא יודע מה אעשה עם כל הזמן הזה
		23. מה אעשה אם אף אחד לא יזמין אותי לשום מקום

החופש הגדול - איזה פחד?! שאלון אישי

קרא את ההיגדים וסמן ✓ בעמודה המשקפת את דעתך.

לא נכון	נכון	
		1. אני מחכה מאוד לחופש הגדול
		2. יש לי המון תוכניות לחופש
		3. אני פוחדת שיהיה לי משעמם
		4. שווה להתאמץ כל השנה בשביל להגיע לחופש
		5. אני אוהבת לתכנן... שונאת לזרום...
		6. אני חוששת לבזבז את החופש שלי במחשב ובטלוויזיה
		7. אני אוהבת לדעת מראש מה אני עושה בכל יום
		8. אני דואגת שלא יהיה לי מספיק כסף לכל התכנונים שלי
		9. יש לי המון תוכניות, לא בטוח שאספיק הכול
		10. אני לא סובלת שההורים והמבוגרים אומרים לי מה לעשות...
		11. אני חוששת שלא יהיה לי מה לעשות
		12. אני שונאת להיות לבד בחופש!
		13. בגלל הבטלנות שלי אני פוחדת "למרוח" את הזמן בחופש
		14. אני חוששת שאבזבז הרבה כסף
		15. אני חוששת שלא אצליח להתמיד בתפילות בחופש
		16. אני מפחדת מעצמי
		17. אני לא יודעת לתכנן כלום, הכול נהרס לי
		18. אני לחוצה שלא יהיה לי עם מי לבלות בחופש, ואגרר לעשייה שלילית או בטלנית
		19. יש בי פחד מחופש, כי בחופש אני אחראית על עצמי
		20. אני בכלל לא יודעת לאן ללכת לבלות
		21. אין לי שום תוכנית לחופש, זה מלחיץ אותי
		22. אני מרגישה תלושה... אני לא יודעת מה אעשה עם כל הזמן הזה
		23. מה אעשה אם אף אחד לא יזמין אותי לשום מקום

סתם יום של חול בחופש הגדול

על בחירות נכונות

נכתב עפ"י האתר "חברים מקשיבים"

רענן!

מכירים את האייקון עם שני החיצים הירוקים שלוחצים עליו בשביל לרענן (refresh) דף באינטרנט? לפעמים צריך גם כפתור כזה בחיים, ש'יאפס' אותנו ויזכיר לנו ש'הזמן ברח לנו מהידיים'... בדיוק בשביל זה המצאנו את 'המרענן הרשמי של הקיץ'! כל דבר שנכנס בחמש דקות: פרק תהילים, לשיר או לנגן שיר נשמה, לימוד קצר, כמה דקות של שיחה רצינית עם אח, הורים, מדריכים וכיו"ב, או כל דבר אחר ש'יאכיל' את הנשמה שלך וירענן לך קצת את היום. עשו לכם תזכורת קבועה כל יום באותה השעה, ועצרו להתרענן... זו עצירה שגורמת להסתכל אם היום שלך זורם לכיוון שאתה רוצה...

קטר משפחתי

- מה המאכל האהוב ביותר על אחותך הקטנה?
- איך מתקדם אוסף הבולים של אחיך?
עד עכשיו היינו טרודים בלימודים, בבגרויות, במבחנים ובמסיבות סוף שנה, ולא ממש הקדשנו זמן לאלו שגרים איתנו בבית, האחים הקטנים שלנו.
זה הזמן! החופש הגדול הוא גם הזדמנות מצוינת לגיבוש המשפחה!
הנה כמה רעיונות מומלצים מאוד לימי כיף משפחתיים:
* יום בישול - מכינים ביחד כדורי שוקולד, עוגת בייסקוויטים, פלאפל ועוד. לא לשכוח לנקות אחר כך...
* משחק - כל המשפחה משחקת ביחד במשחק חברה שמתאים (פחות או יותר) לכל הילדים (למשל - מונופול, פלונטר...).

שני או"צים

ארגנו לעצמכם שני לוחות זמנים: האחד לו"ז של שגרה שבו: מתי קמים, מתי מתפללים, מתי קובעים זמן ללימוד תורה. בלו"ז השני יהיה תכנון של חופש ובו: מתי הולכים לבית חולים לשמח ילדים? מתי מטיילים? מתי נפגשים עם חברים? מתי מתכננים לקראת שנה הבאה? תכנון כזה ממלא את החופש גם בתוכן וגם בחוויה.

קואליס אמטרה

גם אם "זורמים" בחופש וגם אם מתכננים את החופש חייבת להיות מטרה. אם יש כזו, אפשר לזרום אליה ואפשר לתכנן אותה אבל היא מייצגת את הרצון שלכם ורק שלכם.

זוקר טוב, אי יטן סציון? אי פוקח סין?

אז מה עושים כדי לא להעביר את היום בצמוד לכרית? שלב 1 - בודקים אם הבעיה היא לא טכנית: אולי השעון המעורר לא מספיק רועש? אולי כדאי לשים אותו רחוק מן המיטה? אולי לבקש ממישהו אחר להעיר אותנו? אולי אנחנו הולכים לישון מאוחר מדי?
שלב 2 - עוברים ל"נשק חם" - בודקים עם עצמנו: האם יש לנו סיבה מספיק טובה בשביל לקום בבוקר? מה אני מפסיד מזה שאני קם מאוחר? מה ארווח אם אקום יותר מוקדם?
כדאי ממש לרשום את הדברים - כדי שיהיה לנו מאוד ברור למה אנחנו רוצים לקום מוקדם, כדי שיהיה לנו מה לענות ליצר כשהוא אומר לנו מתחת לשמיכה - "רק עוד 5 דקות"...
שלב 3 - שיטת המקל והגזר קובעים שעת יעד, שבה, ויהי מה, אנחנו "על הרגליים" ואז בוחרים במקל או בגזר. בשיטת הגזר - על כל יום שבו "עמדת במשימה" - תצ'פר את עצמך. זה יכול להיות צ'ופר יומי או לצבור נקודה על כל יום ורק אם צוברים סכום מסוים של נקודות לברכה, חצי שעה משחק... (כו).
שיטת המקל - כל יום שהתעוררת בו אחרי השעה שנקבעה, אתה מעניש את עצמך. לא כל כך אהבים (לשטוף כלים למשל), כל דבר שכשתזכרו בו תרצו לזנוק מהמיטה. כדאי מאוד לעשות את "העונש" כמה שיותר קרוב לזמן שקמנו - כדי שנזכור שיש קשר בין הדברים...

הפעלה מס' 7

"אדם מועד לעולם..."
(סנהדרין, ע"ב ע"א)

רציונאל

פעמים רבות במהלך חופשה בני הנוער מוצאים עצמם משועממים. חשוב לדעת כי מרבית ההצהרות בנוסח "משעמם לי", הן של ילדים והן של מבוגרים, פירושן "אני רוצה שתשעשעו אותי". כמחנכים מתפקידנו לשקף לבני הנוער כי להיות משעוממים זוהי בחירה גרועה שלהם בלבד.

מטרות

1. להביא למודעות המשתתפים כי חופשת הקיץ עלולה לחשוף את בני הנוער לסכנות רבות בתחומים שונים.
2. לברר עם המשתתפים כי אחריות אישית היא המפתח לשמירה על הנפש והרכוש בקיץ בפרט ובכל ימות השנה בכלל.
3. לברר עם המשתתפים את מידת אחריותם לעיצוב חופשה משמעותית.

עזרים

- נספח מס' 1: "זמן קיץ" גיליון עיתון כמחצית ממספר המשתתפים.
 נספח מס' 2: "לעולם אל יעמיד אדם עצמו במקום סכנה..." - דף משימה קבוצתית כמספר הקבוצות.
 נספח מס' 3: קטעי העשרה למנחה על אחריות אישית ומחויבות וערכות קבוצתית.

מהלך ההפעלה

שלב א - בזוגות

המנחה יחלק לכל זוג משתתפים דף משימה - גיליון עיתון "זמן קיץ". המשתתפים יעיינו בו ויענו על השאלות המצורפות.

שלב א - קבוצתי

המליאה תחולק לקבוצות בנות 5-6 משתתפים. כל קבוצה תקבל כרטיס משימה קבוצתית - "לעולם אל יעמיד אדם עצמו במקום סכנה..." ותענה על השאלות המצורפות.

שלב ג - מליאה

שאלות לעיון ודיון

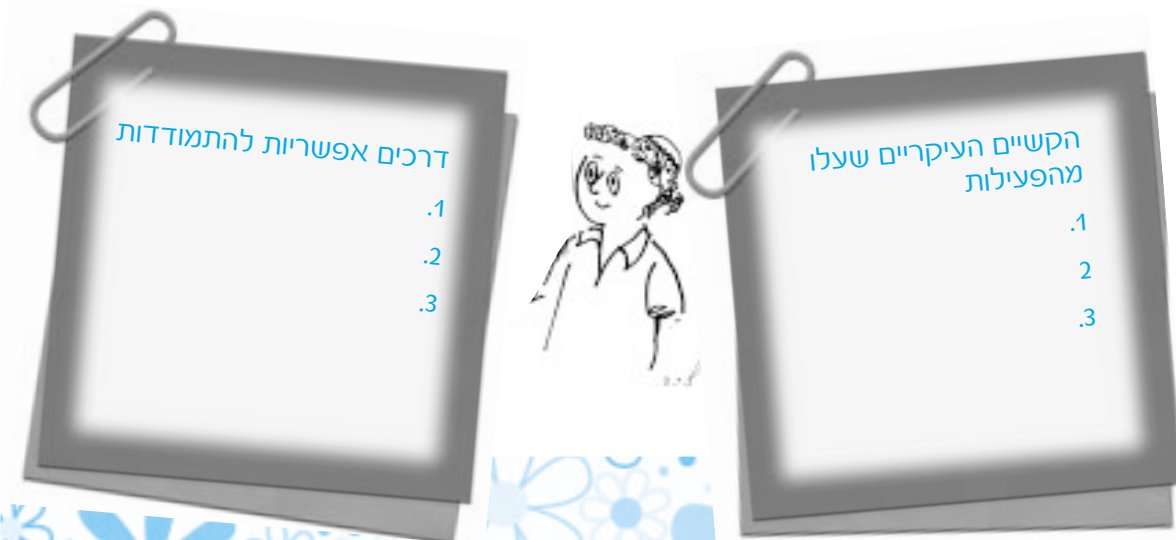
1. שם ההפעלה "אדם מועד לעולם". מהן ההשלכות המעשיות שנובעות מהרעיונות שעלו בהפעלה, על כל תלמיד היוצא לחופשה, כך שימי הקיץ יהיו מועילים, בטוחים ומהנים?
2. "לעולם יצא אדם בכי טוב" (תענית י', ע"ב). היגד זה מכונן את האדם לצאת לדרך בתנאים מיטביים, עד כמה שאפשר. תנו דוגמאות לתנאים מיטביים בפעילויות שונות של תלמידים בחופשת הקיץ בימינו (ברכב, ברגל, בטיול, בים, במסיבה, בטיסה וכו').

נספח מס' 3

"כוח החירות"
דף משימה אישית

"החירות אינה שלמה
אלא כשהיא כרוכה עם העבדות הטובה,
שהרי ראוי לבן חורין אמיתי
למשול אפילו על הגדול שבכוחות
- כוח החירות עצמו"
עולת ראייה, ב' רפט

נסו את המשוואה:
חירות שלמה = חופש מוצלח
עבדות טובה = תכנון, הכנה, מסגרת

מקבל על עצמי

- 1.
- 2.
- 3.

- 1) מהו המכנה המשותף בין האירועים המובאים בגיליון שלפניכם? האם נחשפתם לאירועים דומים?
- 2) מה הרגשתכם נוכח מקבץ האירועים שבגיליון?
- 3) תמרור הוא סימן מוסכם המורה ומנחה את ההולכים בדרך.
 - א. בחרו אירוע מהאירועים המובאים לעייל, הציבו תמרור (מבין התמרורים שלפניכם) אשר בעזרתו ניתן היה למנוע את סופו. הסבירו ונמקו את בחירתכם.
 - ב. באילו תחומים נוספים בחיים, בהם לא מוצבים תמרורים מוחשיים, ניתן להשתמש **בהשאלה** בתמרורים? תנו דוגמאות.

		
אין אפשרות לעשות פרסה	דרך ללא מוצא	עצור
		
האט	אין כניסה	מקום סכנה

זמן קיץ

ילדה נמחצה למוות
כאשר נסתה לחצות את הכביש ויצאה מאחורי מיכל אשפה.
עמ' 3-2

תלמיד תיכון מת משאיפת גז שול מציתים. מוריו: "רבים מתלמידינו לא מודעים לסכנה עליהם להפסיק"

התיבש למוות בנחל צאלים
הנער יצא לטיול ללא מים

"ונשמרתם מאד..."
מקרה מזעזע:
צ'אט באינטרנט הוביל למפגש שהסתיים באסון
ניסיון חטיפת נערות בטרמפ
עמ' 4-9

4 תלמידים נהרגו כשרכבם נפל לתהום
ראה ידיעה ברחבה בעמ' 22

נער שהשתכר גרם לתאונה מחרידה

3 נערים טבעו בחוף ללא מציל
עמ' 17

דף משימה קבוצתית

"לעולם אל יעמיד אדם עצמו במקום סכנה..." (שבת ל"א ע"א)
 " ... צריך האדם לשמור עצמו מן המקרים הנהוגים בעולם, כי האל ברא עולמו ובנאו על יסודות עמודי הטבע, וגזר שתהיה האש שורפת והמים מכבין הלהבה, וכמו כן יחייב הטבע, שאם תפול אבן גדולה על ראש איש, שתרוצץ את מוחו, או אם יפול האדם מראש הגג הגבוה לארץ, שימות. והוא ברוך הוא חנן גופות בני אדם, ויפח באפיו נשמת חיים, בעלת דעת לשמור הגוף מכל פגע ... כי הטבע, שהוא מסור בידו, יעשה פעולתו עליו, אם לא ישמר ממנו ... על כן תצוונו התורה לשמור משכנותינו ומקומותינו לבל יקרנו מוות בפשיעתנו, ולא נסכן נפשותינו על סמך הנס."
 ("ספר החינוך", מצוות מעקה, מצוה תקמ"ו).

שאלות לעיון ודיון:

- לעתים קרובות אנשים נוטים לזלזל בחוקים, בכללי זהירות ובחובת שמירת הגוף והרכוש ומאמינים שיהיה בסדר... שלי זה לא יקרה... שהכל בידי שמים...
 כיצד מציץ ספר החינוך לנהוג כדי להישמר מסכנות לגוף ולנפש?
- "הכל בידי שמים חוץ מצוינים (צינה) ופחים (סכנות) ..."** (כתובות ל' ע"א).
 א. האומנם כל מה שקורה לאדם נגזר עליו ואין לו שליטה?
 ב. מהן ההשלכות של דברים אלו עלינו?
- רבי ינאי אומר: "לעולם אל יעמיד אדם עצמו במקום סכנה לומר שעושין לו נס, שמא אין עושין לו נס, ואם עושין לו נס מנכים לו מזכויותיו. רבי ינאי בדיק ועבר" רש"י: את הגשר שלא יהיה רעוע, ספינה שלא יהיה בה נקב.** (שבת ל"ב, ע"א):
 מה ניתן ללמוד מאמירה זו של רבי ינאי על:

השתדלות?

ההסתמכות על "ניסים"?

אחריות אישית?

קטעי העשרה

1 למושג "אחריות" אין שום מובן אם אינו מהודק היטב למילה "אני". אין אחריות בלי "אני". אחריות מתחילה ב"אני" וכשהיא מתחילה כך, שוב איננה סתמית. האחריות איננה אפוא נתון טבעי, אלא היא הכרעתו של האדם, היא נובעת מנכונותו לשאת באחריות. כשנמצא אדם לשאת באחריות יש אחריות... האחריות היא הנכונות לקבל אשמה, להודות בה ולשאת בעונשה.
 (ס.זיהר)

2 מהי פרשת "עגלה ערופה" הלא פרשה זו היא הפרשה של אשמה ואחריות קולקטיבית מזקני בית דין ועד אחרון המשרתים. ישנם בעולם המודרני ליברלים גדולים שיודעים לדבר על כך שבעצם אשם פלוני ואשם אלמוני, המשפחה אשמה... השקפת היהדות מחריפה במלוא העוצמה את נימת האחריות האישית, אדם אחראי לגורלו ואחראי למעשיו, וחס ושלום שהבלטת אשמה קולקטיבית, שהכנסת נימה שכולנו אשמים, תקהה את תחושת האחריות האישית של המבצע. אבל אם מדובר בתחושת אחריות קולקטיבית, שמעבר לאחריות האישית – זהו המסר של פרשת "עגלה ערופה".
 (נחפשה דרכינו ונחקורה, הרב אהרון ליכטנשטיין)

3 "אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם, ראשיכם, זקניכם ושוטרכם כל איש ישראל" (דברים כ"ט, ט'). ונראה כי כוונת משה בברית זו, להכניסם בערבות זה על זה, כדי שישתדל כל אחד בעד חבירו לבל יעבור פי ה'. ויהיה נתפסים זה בעד זה... וזה שיתחייב כל אחד על אחיהו העברי כפי היכולת שביד כל אחד... ואומר כולכם פי כלם יש עליהם עול זה, כל אחד לפי מה שהוא. על דרך אומרם ז"ל במס' שבת (נ"צ, ב') כל מי שיש בידו למחות בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו, וכל מי שיש בידו למחות באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, וכל מי שיש בידו למחות לאנשי ביתו נתפס על אנשי ביתו. והוא מה שפירש הכתוב ואמר ראשיכם וגו'. שכל אחד יתחייב לפי מה שיש בידו, ראשיכם הם הגדולים שבכולן, שיכולין למחות בכל ישראל – אלו יתחייבו על הכל, שבטיכם – כל שבט ושבט יתחייב על שבטו, זקניכם ושוטרכם כל זקן יתחייב על משפחתו, כל איש מישראל הם ההמון – כל אחד יתחייב על בני ביתו.
 (מתוך "תורת הערבובת" – הרב משה צבי נריה)

· בשלושת קטעי המקורות שלעיל מתייחסים הכותבים למושג אחריות בזווית שונות ומובחנות. הגדירו מהי אחריות על פי שלושת המקורות הנ"ל.